

Ög 31–33. Å kyrka.

Pl. 14.

Litteratur: A. Nordén, Rapport till Riksantikvarien med förslag till fornvårdsåtgärder, ¹²/9 1941, dnr 3397/41 (ATA); G. Olson, Rapport till Riksantikvarieämbetet ¹⁵/4 1942, dnr 1569/42 (Ög 33) (ATA); S. B. F. Jansson, Granskningsprotokoll 1946 (Runverket).

Avbildningar: E. Brate, Foton (ATA); G. Olson, Foto 1941 a.a. (Ög 33) (ATA); A. Nordén, Foton 1942 (ATA).

Stenarna tillhöra den äldre, nu som ruin kvarstående kyrkan nere vid bäckmynningen nära Slätbaksstranden vid Ring. Ög 31 låg i denna kyrkas södra dörr, där den upptages såväl av *Ransakningarna* 1687–84 som av Broocman 1760. Ög 32 anges av *Ransakningarna* ligga i »Klockstaple Fundamentet», och Ög 33 anträffades av Säve »på öfversta plattan af skolhustrappan». Alla tre stenarna fördes vid den gamla kyrkans ruiner till den nya kyrkogården, där de stå uppställda längs kyrkogårdens södra kant.

Inskriften Ög 31:

furstin : riti : stin : pina : iftr : sikmut : uk : ukitrī : an ua : burp

5 10 15 20 25 30 35 40 45

»Frösten reste denna sten efter Sigmund. Och sorgsen ditförde han bördan(?)»

Till läsningen: Bautil och Brate läsa det första ordet som **frustin**. R 2 är påfallande smal och f.ö. dåligt utförd men ger enligt min mening ett **u**, icke ett **r**, medan däremot 3 har bågen svagt böjd och ger mera intryck av **r**- än **u**-runa. — Det sista ordet läser Brate alternativt ehuru tveksamt som **burpi**, i det han låter korsarmens linje gälla som en **i**-runa. Ehuru naturligtvis fullt tillåtlig verkar dock denna läsning icke övertygande: linjen står väl långt från **p**-runan, något som Brate också framhåller.

Brates översättning av **ukitrī : an ua : burp**, vari han ser ett fsv. *okætri (h)ann va byrd*, 'mera nedstämd bragte han till vägs bördan', kan väcka tvivel om sin riktighet men torde dock låta sig försvaras.

Plansch 14a. Ög 31. Å kyrka. Foto Nordén 1941. [Vid planschen anger Nordén »Runstenen före lagningen», lagningen skedde dock inte på 1940-talet. Jansson skriver 1947: Något retusch. Kan användas.]

Fig. 37. Ög 31, 32, 33. Å kyrka. Foto Nordén 1942 (ATA).

Stenen Ög 32 har av Brate försetts med felaktiga måttuppgifter. Dess höjd är 2,30 m., bredden nedtill är 0,56 m. Ämnet är grå granit.⁴⁷

Inskriften Ög 32:

sin · uk ꝛ þurburn : uk : satar : þr : ritu · stin · þina · iftr · þurkl · brþr · sin · sun ꝛ si ---⁴⁸

5 10 15 20 25 30 35 40 45 50 55

»Sven(?) och Torbjörn och Sandar de reste denna sten efter Torkel, sin bror- (resp.) sin systerson⁴⁹.»

Till läsningen:⁵⁰ Brate säger, att **r** 1 »troligen icke föregås av någon punkt» men upptar vid transkriptionen oreserverat en sådan. Inga säkra spår av sk finns här. Slutpartiet bereder svårigheter. Av 52 **n** äro resterna svaga. Därefter följer lågt i slingan en fördjupning, som möjligen är nedre punkten av ett sk. 53 är — låt vara vaga — spår av en **s**-runa, och 54 är väl en **i**-runa, vars topp försvunnit i en flagring. Efter 54 följer nederdelen och troligen en bit av tvärinjen av en tänkbar **s**-runa. I kanten av en därpå följande trasighet ligger en hst, vars övre del med kännestrecken är bortfallen. Den därpå följande runan står på något avstånd från föreg. och har en djupt huggen hst, men då Brate förser denna med två bistavar, som göra runan till ett **m** resp. ett **n** (beroende på, från vilket håll man ser den), vågar jag ej följa honom. Dock är det väl sannolikt, att ordet varit det av Brate förutsatta **sistr**, en gen. motsvarande fvn. *sistr*, ehuru runspåren nu endast vagt stödja detta antagande.⁵¹

Plansch 14b. Ög 32. Å kyrka. Foto Nordén 1941. [Jansson skriver 1947: Något retusch. Kan användas.]

⁴⁷ Jansson skriver (1946): »Brate ett felaktigt mått. Nordén bör därför införa följande: Grå granit. Höjd 2,30 m (Brate: 1,04), bredd nedtill 0,56 m.» Nordén införde måtten enligt ovan vilket föranledde Jansson att skriva följande i sitt PM 1947: Måttuppgifter fel. Brate har endast höjden fel. Uppgifterna från mig, därför onödig kritik av Brate.

⁴⁸ Nordén angav läsningen **si**-, Wessén skriver dock i marginalen om de tre sista runorna: »Bättre: --- så oviss som läsningen tydligen är!» Jämför också Janssons granskningsprotokoll 1946 (se nedan).

⁴⁹ Wessén skriver i marginalen: ? Detta förstår jag ej. Sannolikt: ... efter Torkel, sin broder, son till ... (ett mansnamn, Sigsten e. dyl?)

⁵⁰ Jansson kommenterar i sitt granskningsprotokoll 1946 Nordéns dåvarande läsning och kommentarer: Eftersom Brate ser ett sk (·) före 1 **s** måste det anmärkas att inga säkra spår av sk finns där. Efter 5 **k** har sk formen kolon (:). Nordén endast en punkt högt i slingan. Efter 33 **a** har Nordén sk (·). Här finns inga säkra spår. Av 52 **n** finnes inga säkra rester, vilket bör anmärkas och betecknas i läsningen. Denna runa liksom de följande 53 **s** och 54 i anses säkra av Brate och Nordén. Beskrivningen av inskriftens slut borde lyda: Av 52 **n** inga säkra spår. Därefter följer lågt i slingan en fördjupning som möjligen är nedre punkten av ett sk. Sedan synas ytterst svaga och osäkra spår av en runa som möjligen har varit **s**. Därefter ser man en hst som har förlorat den övre tredjedelen i en stor flagring. Mitt i slingan finnes sedan en fördjupning i flagringens kant. Denna fördjupning torde vara naturlig. Därefter spåras ett kort stycke nedtill av en hst. På normalt runavstånd från denna syns ytterligare nedre hälften av en hst samt en tydlig hst utan bst. Nordén anser det »sannolikt, att ordet varit just det av Brate förutsatt **sistr**» (bör vara **sistm**) Så vitt jag kan se är denna läsning ytterst osäker, nästan omöjlig att förena med bevarade runrester. Efter 52 **n** har Brate ·, men Nordén ·.

⁵¹ I marginalen skriver Wessén/Jansson ett frågetecken och dessutom »Föga troligt.»

Stenen Ög 33 saknar alltjämt sin övre vänstra del. Den låg vid mitt besök 1940⁵² i två bitar på marken men sammansattes därefter och restes vid sidan av de föregående. H. 2,30, br. nedtill 0,56 m. Ämnet är grå granit.

Inskriften Ög 33:^{53, 54}

...-a : iftir : saibiurn : faþur : sin
 5 10 15 20

»... (denna) efter Säbjörn, sin fader.»

Till läsningen: Jag avviker från Brate såtillvida, att jag ytterst i brottkanten tycker mig se större delen av en hst, därefter följer en klar **a**-runa, efter vilken Brate tveksamt ifrågasätter ett sk av tre punkter. Jag återfinner här endast ett kolon. Efter **iftir** är det snarast också blott två punkter.

Stenen Ög 32 har två namn gemensamma med en av Furingstadsstenarna, Ög 147, nämligen **satar** och **sin** resp. **suin**. På Furingstadsstenen uppge sig Sven och Sandar ha gjort spänger till minnet av en sin brorson Fugle. Eftersom här på Å-stenen en Sven och en Sandar resa stenen till minnet av en brorson, förefaller det rimligt att antaga, att det är samma bröder som på Furingstadsstenen. De på Å-stenen omnämnda släktskapsförhållandena kunna förstås så, att Sven och Sandars tydligen avlidne broder, Torkels fader, varit gift med den på stenen omtalade Torbjörns syster⁵⁵, varför denne, Torkels morbror, deltagit i stenens resande.

Fig. 38. Ög 33. Å Kyrka. Foto G. Olson 1941 (ATA). Utan Nordéns retuschering.

Plansch 14c. Ög 33. Å Kyrka.
 Foto G. Olson 1941. [Foto före lagningen. Jansson skriver 1947: Runt. bortskrapade, andra ditmålade på kopian.]

⁵² I sin rapport 1941 (dnr 3397/41, ATA) skriver Nordén att stenarna »måste sammanfogas. Skolans närhet gör det nödvändigt, att detta sker så fort som möjligt, om det lösa blocket — som då jag lämnade det i somras — står kvar ovanpå den fasta underdelen. Barn kan få det över sig.»

⁵³ Jansson skriver 1946 i sina kommentarer till Nordéns dåvarande manus: Nordéns läsning av inskriftens första del är felaktig: »...a : aiftir». I stenens kant finnes möjligen svaga spår av en hst. Därefter följer tydligt **a** :. De två punkterna äro grunda men säkra. (De kunna t.o.m. iakttagas på Nordéns foto!) Efter **iftir** snarast endast två punkter (:). Efter namnet **saibiurn** tre punkter (:). Där har Nordén på Pl. 17 en punkt men i läsningen tre punkter som Brate. I inskriftens slut har Brate tre punkter, Nordén ingen. Enligt min mening inga säkra spår av sk där.

Den riktiga läsningen är enligt min mening:

...-a : iftir : saibiurn : faþur : sin

Nödvändigt att ändra inmålningen och fotografera om stenen!

⁵⁴ Jansson följer sedan upp (jämför föregående fotnot) i sitt PM 1947: Helt rättat efter min kritik. Har Nordén varit där igen? Rättelser införda på kopian!

⁵⁵ I marginalen skriver Wessén ett frågetecken och »Det kan icke stå så, då det endast är frågan om en svag möjlighet!»

Detta dokument ingår i en digital utgåva av Arthur Nordéns supplement till Erik Brates Östergötlands runinskrifter. Manuset avslutades 1947 och var tänkt att tryckas 1948. Utgåvan publiceras fritt tillgänglig på Internet.

Texten innehåller inte nyare litteraturreferenser än 1947 och tar ingen hänsyn till modern runforskning och måste därför användas med reservationer. Utgåvan är ännu preliminär och kan komma att revideras. Hittar du felaktigheter är du välkommen att meddela dessa till utgivaren på nedanstående e-postadress.

Utgivare: Jan Owe

Kontakt: runor@gamlebo.se

Senast ändrad 2020-05-30